

živnostníků 0,4 % a příslušníků svobodných povolání 0,1 %.

V. S.

Voprosy organizaciji i metodiki konkretno-sociologičeskich issledovanij, red. G. Ašin aj., Moskva 1963

Sborník, předkládající výzkumné přístupy a zčásti i výsledky téměř všech předních sovětských sociologů a pracovníků. G. Štraks se zabývá vědoslovnými problémy, zejména z hlediska významu sociologických výzkumů pro rozvoj historického materialismu. Zdůrazňuje, že speciální společenské výzkumy nelze považovat za sociologické. Základní koncepční význam má stať G. Osipova, J. Kozyreva, V. Kolbanovského a M. Ajvazjana o úkolech a metodách konkrétních sociologických výzkumů. Ukazují jejich význam pro sociální regulaci nejrůznějších vztahů a činností (včetně všestranného rozvoje osobnosti, využití volného času atd.). Úvahy o technickém pokroku zjišťují jeho rozporný vliv na charakter práce. P. Maslov se značnou hloubkou analyzuje úlohu statistiky v sociologických výzkumech. G. Andrejevová rozebírá některé metody empirických výzkumů v soudobé buržoazní sociologii. Následuje řada statí, informujících o organizaci, metodách i výsledcích jednotlivých výzkumů. V. Jádov sděluje zkušenosti z metodicky dobře vybavené práce laboratoře sociologických výzkumů při leningradské universitě. Na rozdíl od Andrejevové posuzuje pozitivně možnosti sociometrických metod při výzkumech společenských vztahů v malých skupinách za socialismu. J. Ostapenko referuje o výzkumu složení účastníků hnutí za komunistickou práci na moskevských podnicích. G. Ašin o výzkumu tohoto hnutí v železniční dopravě, náš P. Machonin o výzkumu brigád socialistické práce na pražském závodě ČKD-Sokolovo. L. Kogan s R. Ivanovou rozebírají výsledky výzkumu účasti uralských dělníků na veřejně politickém životě. Článek Ašina přináší četné podněty i k výzkumům využití volného času, kterým jsou speciálně věnovány statí R. Lamkova (výzkumy v textilních závodech Furmanova) a Z. Stajkova (bulharské výzkumy). B. Grušin referuje o činnosti Institutu veřejného mínění při „Komsomolské pravdě“.

D. Sl.

Grušin B., Čikin V., Ispověď pokolenija, Moskva, Molodaja gvardija 1962

Kniha zpracovává 17446 odpovědí mladých lidí do 30 let na novinovou anketu, vyhlášenou v r. 1961 na téma *Co si myslíte o svém pokolení?* Jako tomu je u podobných anket vždy, ani zde nelze hovořit o reprezentativním vzorku; je nepochybně slabé zastoupení žen (pouze čtvrtina účastníků) a venkovské mládeže. Druhý nedostatek je zčásti překonáván porovnáváním profesionálních a teritoriálních kategorií, kdežto odlišnosti odpovědí mužů a žen uvažovány nejsou. S příslušnou rezervou lze považovat výsledky za spolehlivou kolektivní sebeanalýzu relativně aktivnější a převládající části sovětské mládeže. Přes 60 % účastníků spojovalo své ideály s dalším vzděláváním. 83,4 % vyjádřilo spokojenost se svým pokolením. Pořadí odpovědí na otevřenou otázku o silných rysech sovětské mládeže: vlastenečtví (téměř třetina), morální kvality (mužnost, pravdivost, citlivý vztah k lidem aj. — 31 %), oddanost straně a ideám komunismu, touha po poznání (20,3 %), pracovitost (19,8 %) kolektivismus, aktivita a nadšení, úsilí o nové, mírumilovnost, internacionalismus. Na zvláštní zavřenu otázku odpovědělo 85,3 % účastníků, že považuje své pokolení za cílevědomé. Pouze 4,4 % uvedlo, že nemají cíl ve svém životě nebo o tom nepřemýšleli. 81,9 % je přesvědčeno, že svého cíle dosáhne. Pořadí nejčastějších odpovědí na otevřenou otázku, v čem spočívá vlastní životní cíl: přinášet užitek lidu a vlasti (33,5 %), stát se dobrým odborníkem (33,1 %), stát se všestranně rozvinutým člověkem (15,5 %). Ostatní odpovědi byly sporadické. 3101 účastníků nevidí, že by u sovětské mládeže byly rozšířeny záporné rysy. Ostatní odpovědi na příslušnou otevřenou otázku měly toto pořadí: požívání alkoholu (23,4 % se značným odstupem od ostatních), napodobování západní módy, nedostatky v citové vychovanosti v etickém i estetickém ohledu, nedostatky v kultuře chování, pasivita (8,5 %), nevážnost k práci, nesamostatnost. Zcela nepatrně byly uvedeny religiozita (to považují autoři za neadekvátní) a nacionalismus. Tato anketa zahájila činnost Ústavu veřejného mínění při „Komsomolské pravdě“; po ní následovala řada dalších anket, knižně zatím nezpracovaných. Jak trávíte volný čas? S čím na Mars? (Kterých 15 exponátů z různých oblastí lidské práce a kultury, nejlépe charakterizujících úroveň zemské civilizace XX. století, navrhujete poslat Marfanům?) Obsluhují vás dobře? (nedostatky ve službách) aj.

D. Sl.

Ze sociologické metodologie

Obecné otázky společenskovedních metod

Knihy

- Ackoff, R.: *Scientific Method: Optimizing Applied Research Decisions*. Za spolupráce kolektivu autorů. — New York, John Wiley and Sons 1962, 12, 464 s.
- Ando, A. — Fischer, F.M. — Simon, H.A.: *Essays on the Structure of Social Sciences Models*. — Cambridge, M.I.T. Press 1963, 4, 172 s.
- Brown, R.: *Explanation in Social Science*. — Chicago, Aldine 1963, 8, 198 s.
- The Concept and the Role of the Model in Mathematics and Natural and Social Sciences*. — Dodrecht-Holland 1961, 194 s.
- Cooley, W. — Lohnes, P.R.: *Multivariate Procedures for the Behavioral Sciences*. — London, Wiley 1962, 224 s.
- Duverger, M.: *Méthodes des sciences sociales*. — Paris 1961.
- Festinger, L. — Katz, D.: *Research Methods in the Behavioral Sciences*. — New York 1953.
- Foskett, D.: *Classification and Indexing in the Social Sciences*. — London, Butterworths 1963, 10, 190 s.
- Granger, G.G.: *Pensée formelle et sciences de l'homme*. Collection: Analyse et Raisons. — Paris, Aubier, Edit. Montaigne 1960, 226 s.
- Lastrucci, C.L.: *The Scientific Approach. Basic Principles of the Scientific Method*. — Cambridge, Mass., Schenkman Publ. Co. 1963, XI, 257 s.
- McEwen, W.P.: *The Problem of Social Scientific Knowledge*. — Totowa, N.J., Bedminster Press 1963, 29, 590 s.
- Metodologičeskije problemy nauki*. — Moskva, Nauka 1964, 350 s.
- Nieuwenhuijze, C.A.O van: *Society as Process: Essays in Social Sciences Method*. — The Hague, Mouton b. r., nestr.
- Štoff, V.A.: *Rol modelej v poznanii*. — Lenin-grad 1963.
- Tate, M.W. — Clelland, R.C.: *Nonparametric and Shortcut Statistics in the Social, Biological and Medical Sciences*. — Danville, Interstate Pronters 1957, 971 s.
- Články
- Adorno, T.W.: *Zur Logik der Sozialwissenschaften*. — Kölner Zeitschrift für Soziologie und Sozialpsychologie 1962, č. 2, s. 249–263.

- Baumert, G.: *Über quantitative und qualitative Verfahren in den Sozialwissenschaften*. — *Dialectica* 1962, roč. 16, č. 12, s. 143–154.
- Boudon, R.: *Le modèle des classes latentes*. — *Revue française de sociologie* 1962, vol. 3, č. 3, s. 259–289.
- Dahrendorf, R.: *Anmerkungen zur Diskussion der Referate von Karl R. Popper und Theodor W. Adorno*. — *Kölner Zeitschrift für Soziologie und Sozialpsychologie* 1962, č. 2, s. 264–270.
- Günther, G.: *Logische Voraussetzungen und philosophische Sprache in den Sozialwissenschaften*. — *Soziale Welt* 1962, vol. 12, č. 4, s. 289–304.
- Maslov, P.P.: *Matematičeskoje modelirovanije v sociologičeskich issledovanijach*. — *Voprosy filosofii* 1964, č. 5, s. 65–75.
- Metodologičeskije problemy jestestvoznania i obščestvennych nauk*. — *Kommunist* 1963, č. 16, s. 59–64.
- Popper, K.R.: *Die Logik der Sozialwissenschaften*. — *Kölner Zeitschrift für Soziologie und Sozialpsychologie* 1962, č. 2, s. 233–248.
- Rastogi, P.N.: *Positivism and the Methodology of Social Sciences*. — *Indian Journal of Social Research* 1963, vol. 4, č. 1, s. 86–71.
- Riška, A.: *Teória modelov a použitie logického aparátu*. — *Otázky marxistickej filozofie* 1964, č. 1, s. 56–65.
- Schleichert, H.: *Zur Erkenntnislogik des Messens*. — *Archiv für Philosophie* 1963, Bd. 12, č. 3/4, s. 304–327.
- Sokolewicz, W.: *Planowanie badań w dziedzinie nauk społecznych*. — *Kultura i społeczeństwo* 1963, sv. 7, č. 1, s. 122–131.
- Suvorov, L.N.: *Metodologičeskije problemy obščestvoznania — v centr vnimanija filozofskich nauk*. — *Naučnyje doklady vyššej školy, filosofskije nauki* 1964, č. 4, s. 3–9.

Metodologie sociologie — obecné otázky

Knihy

- Honigsheim, P.: *Über Objekt, Methode und wissenssystematische Stellung der Soziologie*. — Köln und Opladen, Westdeutscher Verlag 1961, 39 s.
- Popović, M.: *Metode sociološkog istraživanja*. Predavanja održana na Visokoj školi političkih nauka. 1963, 34 s.
- Society: Problems and Methods of Study*. Ed. by A.T. Welford, M. Argyle, D.V. Glass

and J.N. Morria. — Routledge and Kegan 1962, 586 s.

Zetterberg, H.L.: *On Theory and Verification in Sociology*. — Englewood Cliffs, Bedminster Press 1963. 84 s.

Články

Boudon, R.: *Quelques fonctions de la formalisation en sociologie*. — Archives européennes de sociologie 1963, sv. 4, č. 2, s. 191–220.

Dore, R.P.: *Function and Cause*. — American Sociological Review 1961, vol. 26, č. 6, s. 843–853.

Fallding, H.: *Functional Analysis in Sociology*. — American Sociological Review 1963, č. 1, s. 5–13.

Luhmann, N.: *Funktion und Kausalität*. — Kölner Zeitschrift für Soziologie und Sozialpsychologie 1962, č. 4, s. 617–645.

Ošavkov, Z.: *Metodologičeskí problemi na sociologičeskite izsledovanija*. — Sofija, Izvestija na Institutu po filosofii 1963, roč. 8, sv. 2, s. 35–72.

Szalai, S.: *Módszertani megfontolások a marxista szociológiai szakkutatás egyes időszerei kérdéseihöz*. — Magyar Filozófiai Szemle 1962, č. 5, s. 663–692.

Tibbitts, H.G.: *Research in the Development in Sociology: A Pilot Study in Methodology*. — American Sociological Review 1962, č. 6, s. 892–901.

Selvin, H.C.: *L'enseignement des méthodes de la sociologie aux Etats-Unis d'Amérique*. — Revue internationale des sciences sociales 1963, sv. 15, č. 4, s. 635–656.

Obecné otázky metodologie sociologického výzkumu

Knihy

Burgess, E.W.: *Research Methods*. — In Georges Gurwitsch - Wilbert E. Moore: Twentieth Century Sociology. — New York 1945.

Culver, D.C.: *Methodology of Social Science Research*, 1936

Disman, M.: *Úvod do metod společenského výzkumu*. — Praha, SPN 1964. 191 s.

Goode, W. — Hatt, P.: *Methods in Social Research*. — London, McGraw-Hill 1952, 380 s. *Handbuch der empirischen Sozialforschung*. Hrsgb. von René König unter Mitwirkung Heinz Maus. Bd. I. — Stuttgart, Ferdinand Enke Verlag 1962, 649 s.

Jahoda, M. — Deutsch, M. — Cook, S.W.: *Research Methods in Social Relations*. 2 sv. — New York 1951.

Praktische Sozialforschung: I. Das Interview. Vyd. René König. 2. vyd. — Köln 1957. *II. Beobachtung und Experiment*. Vyd. René König — Köln 1956.

The Language of Social Research. Vyd. P.F. Lazarsfeld, M. Rosenberg. — Glencoe, Ill. 1955.

Lundberg, G.A.: *Social Research*. — New York 1929.

Naroll, R.: *Data Quality Control*. — New York, Free Press of Glencoe and Crowell-Collier Publishing Co. 1962, 198 s.

Szostkiewicz, S.: *Sociologický výzkum. Procedury a techniky*. — Bratislava, VPL 1964.

Články

Andrejeva, G.M.: *Metodologičeskaja rol teorii na raznyh etapah socialnogo issledovanija*. — Voprosy filosofii 1964, č. 7, s. 14–25.

Blalock, H.M. jr.: *Evaluating the Relative Importance of Variables*. — American Sociological Review 1961, vol. 26, č. 6, s. 866 to 874.

Blalock, H.M.: *Some Important Methodological Problems for Sociology*. — Sociology and Social Research 1963, sv. 47, č. 4, s. 398–407.

Braga, G.: *Moderne tecniche di ricerca*. — Sociologia religiosa 1958, č. 2, s. 13–18.

Goldstein, H.: *Criteria for Evaluating Research*. — Social Casework 1962, vol. 43, č. 9, s. 474–478.

Greenwood, E.: *Los metodos de investigacion empirica en sociologia*. — Revista mexicana de sociologia 1963, sv. 25, č. 2, s. 541–574.

Hiltner, S. — Rogers, W.: *General Considerations on Method in Research*. — Journal for the Scientific Study of Religion 1963, vol. 2, č. 2, s. 204–208.

König, R.: *Grundlagenprobleme der soziologischen Forschungsmethoden: Modelle, Kategorien, Theorien*. — Dialectica 1962, vol. 16, č. 2, s. 115–142.

Levada, Ju.A.: *Točnyje metody v socialnom issledovanii*. — Voprosy filosofii 1964, č. 9, s. 13–24.

Longabaugh, R.: *A Category System for Coding Interpersonal Behavior as Social Exchange*. — Sociometry 1963, vol. 26, č. 3, s. 319–344.

McEwen, W.J.: *Forms and Problems of Validation in Social Anthropology*. — Current Anthropology 1963, sv. 4, č. 2, s. 155–169.

Metzler, H.: *Methodologische Probleme marxistischer Gesellschaftsforschung*. — Zeitschrift für Philosophie 1962, č. 7, s. 846–860.

Nowak, S.: *Correlational, Definitional and Inferential Indicators in Social Research Theory*. — The Polish Sociological Bulletin 1963, č. 2, s. 31–46.

Rosenthal, R. — Persinger, G.W. — Vikan-Kline, L. — Fude, K.L.: *The Effect of Early Data Returns on Data Subsequently Obtained by Outcome-Biased Experimenters*. — Sociometry 1963, sv. 26, č. 4, s. 487–498.

Saksena, R.N.: *Inter-Disciplinary Approach in Social Research*. — Indian Sociologist 1959, sv. 1, č. 1, s. 43–47.

Srovnávací metoda

Knihy

Evans-Pritchard, E.E.: *The Comparative Method in Social Anthropology*. — London, The Athlone Press, Hobbhouse Memorial Trust Lecture No 33, 1963, 30 s.

Články

Slejška, D.: *Vývojově srovnávací metoda při sociologickém průzkumu*. — Filosofický časopis 1963, č. 2, s. 203–221.

Suchman, E.A.: *The Comparative Method in*

Social Research. — Rural Sociology 1964, č. 2, s. 123–137.

Kauzální analýza

Články

Blalock, H.M.: *Four-Variable Causal Models and Partial Correlations*. — The American Journal of Sociology 1962, vol. 68, September, s. 182–194.

Blalock, H.M.: *Further Observations on Asymmetric Causal Models*. — American Sociological Review 1962, č. 4, s. 542–545.

Blalock, H.M.: *Making Causal Inferences for Unmeasured Variables from Correlations among Indicators*. — American Journal of Sociology 1963, vol. 69, č. 1, s. 53–62.

Polk, K.: *A Note on Asymmetric Causal Models*. — American Sociological Review 1962, č. 4, s. 539–542.

Robinson, W.S.: *Asymmetric Causal Models: Comments on Polk and Blalock*. — American Sociological Review 1962, č. 4, s. 545–548.

Sociometrie

Knihy

Bastin, G.: *Les techniques sociometriques*. — Paris, Press. Universitaires de France 1961, 184 s.

Evans, K.M.: *Sociometry and Education*. — London, Routledge and Kegan Paul 1962, 7, 149 s.

Rainio, K.: *A Stochastic Theory of Social Contacts: A Laboratory Study and an Application to Sociometry*. Transactions of the Westermarck Society, vol. 8. — Copenhagen, Munksgard 1962, 103 s.

Články

Nosanchuk, T.A.: *A Comparison of Several Sociometric Partitioning Techniques*. — Sociometry 1963, roč. 26, č. 1, s. 112–124.

Petrusek, M.: *Sociometrické techniky a marxistická teorie společnosti*. — Otázky marxistické filozofie 1963, č. 6, s. 485–495.

Schmidt, E.: *Die graphische Soziometrie*. — Kölner Zeitschrift für Soziologie und Sozialpsychologie 1962, vol. 14, č. 1, s. 198–210.

Winsborough, H.H. — Quarantelli, E.L. — Yutzky, D.: *The Similarity of Connected Observations*. — American Sociological Review 1963, vol. 28, č. 6, s. 977–983.

Matematické metody

Knihy

Horst, P.: *Matrix Algebra for Social Scientists*. — New York/Chicago/San Francisco/Toronto/London, Holt, Rinehart and Wiston 1963, XXI, 517 s.

Zeisel, H.: *Say it with Figures*. — New York 1950. 3. vyd.

Články

Capecchi, V.: *Lo "Scaling" come misura degli atteggiamenti*. — Quaderni di sociologia 1962, sv. 11, č. 2, s. 165–201.

Goodman, L.A.: *Mathematical Methods for the Study of Systems of Groups*. — American Journal of Sociology 1964, vol. LXX, č. 2, s. 170–192.

Knobel, H.J.: *Zur Verwendung mathematischer Methoden in der Sozialforschung*. — Soziale Welt 1963, vol. 13, č. 2, s. 169–171.

Pawlowski, T.: *Wskaźniki metryczne i skale w socjologii*. — Studia socjologiczne 1963, č. 2, s. 147–162.

Pierce, A. — Vorys, K. von: *The Concept of Functional Relationship of Mutually Interdependent Variables: A Comment on Mathematical Models in Social Sciences*. — Social Science 1962, vol. 37, č. 2, 78–84.

Rapoport, A.: *Zastosowanie metod matematycznych w naukach behawioralnych*. — Studia socjologiczne 1963, č. 2, s. 125–146.

Somers, R.H.: *A New Asymmetric Measure of Association for Ordinal Variables*. — American Sociological Review 1962, č. 6, s. 799–812.

Steiner, O.: *Bemerkungen zur Verwendung mathematischer Methoden in der Sozialforschung*. — Soziale Welt 1962, vol. 13, č. 2, s. 166–168.

Thompson, J.W.: *Bi-Polar and Unidirectional Scales*. — The British Journal of Psychology 1963, vol. 54, s. 15–24.

Wünsteck, K.D.: *Zur philosophischen Verallgemeinerung und Bestimmung des Modellbegriffs*. — Deutsche Zeitschrift für Philosophie 1963, č. 12, s. 1504–1523.

Počítače

Knihy

Computer Applications in the Behavioral Sciences. Vyd. H. Barko. — Englewood Cliffs, Prentice-Hall 1962. 633 s.

Pelz, D.C. — Andrews, F.M.: *The SRC Computer Program for Multivariate Analysis: Some Uses and Limitations*. — Ann Arbor, Mich., Institut for Soc. Res. 1961, 46 s.

Články

Ascher, M. — Ascher, R.: *Chronological Ordering by Computer*. — American Anthropologist 1963, vol. 65, č. 5, s. 1045–1052.

Gullahorn, J.T. — Gullahorn, J.E.: *A Computer Model of Elementary Social Behavior*. — Behavioral Science 1963, sv. 8, č. 4, s. 354–362.

Marks, E.S.: *You can do it on a Computer but should you?* — Public Opinion Quarterly 1963, sv. 27, č. 3, s. 481–485.

Statistická procedura

Knihy

Anderson, T.W.: *An Introduction to Multivariate Statistical Analysis*. — London, John Wiley 1958, 374 s.

Brownlee, K.O.: *Statistical Theory and Methodology in Science and Engineering*. — London, Wiley 1960. 750 s.

Cohen, L.: *Statistical Methods for Social Scientists*, 1954

Fisher, R.A.: *Statistical Methods for Research Workers*, 1950

Flaskämpfer, P.: *Bevölkerungsstatistik*. — Hamburg, Meiner-Verlag 1962, 16, 496 s.

Hagood, M.J.: *Statistics for Sociologists*. — New York 1941.

Kendall, M. — Stuart, A.: *The Advanced Theory of Statistics*. Vol. 2: *Statistical Inference and Statistical Relationship*. — London, Griffin 1961, 680 s.

Lorenz, Ch.: *Forschungslehre der Sozialstatistik*. — Berlin 1951.

Peatman, J.G.: *Introduction to Applied Statistics*. — New York, Evanston/London, Harper and Row b. r., 458 s.

Pepe, P. — Tisserand-Perrier, P.: *Méthodes statistiques dans les sciences humaines*. — Paris, Masson 1962, 363 s.

Stouffer, S.: *Social Research to Test Ideas: Selected Works*. — New York 1962, XXXI + 314 s.

Waschkau, H.: *Die statistische Untersuchung von Zusammenhängen zwischen gesellschaftlichen Erscheinungen*. — Berlin, Ost 1962, 206 s.

Winer, B.J.: *Statistical Principles in Experimental Design*. — New York, McGraw-Hill Book Co. 1962, 10, 672 s.

Články

Birnbaum, A.: *On the Foundations of Statistical Inference*. — Journal of American Statistical Association 1962, vol. 57, June, s. 269–305.

Bross, I.: *Linguistic Analysis of a Statistical Controversy*. — American Statistician 1963, vol. 17, č. 1, s. 18–21.

Edgington, E.: *Joint Analysis of Differences in Central Tendency and Variability*. — American Statistician 1962, vol. 17, č. 1, s. 28–30.

Fischer, F.: *On the Cost of Approximate Specification in Simultaneous Equation Estimation*. — Essays on the Structure of Social Science Models, s. 32–63; *Econometrica* 1961, vol. 29, č. 2, s. 139–170.

Gabriel, K.R.: *Analysis of Variance of Proportions with Unequal Frequencies*. — Journal of the Statistical Association 1963, vol. 58, č. 304, s. 1133–1157.

Gibbons, J.D.: *Effect of Non-Normality on the Power Function of the Sign Test*. — Journal of the American Statistical Association 1964, vol. 59, č. 305, s. 142–159.

Glick, P.: *The 1960 Census as a Source for Social Research*. — American Sociological Review 1962, č. 4, s. 581–585.

Hickman, J.C.: *Preliminary Regional Forecasts for the Outcome of an Estimation Problem*. — Journal of the American Statistical Association 1963, vol. 58, č. 304, s. 1104–1112.

Jachot, O.O.: *Sociologičeskiye issledovanija i nekotoryje teoretičeskiye voprosy statistiki*. — Voprosy filosofii 1963, č. 5, s. 54–66.

Lamser, V.: *Společenský výzkum a statistika*. — Filosofický časopis 1963, č. 6, s. 779–797.

Mănescu, M.: *Statistics and Sociology*. — *L'homme et la société contemporaine*, Édi-

tions de l'Académie de la République populaire Roumaine 1963, s. 315–337.

Nowak, S.: *Correlational Approach to the Control of Meaning of Attitudinal Variables in Cross-Cultural Surveys*. — Polish Sociological Bulletin 1962, vol. 5–6, July–December, s. 15–27.

Somers, R.: *A Similarity between Goodman and Kruskal's Tau, with a Partial Interpretation of the Latter*. — Journal of the American Statistical Association 1962, vol. 57, č. 300, s. 804–812.

Výběrové zjišťování

Knihy

Cochran, W.G.: *Sampling techniques*. — New York, John Wiley & Sons, Inc. 1963, 11, 419 s.

Hansen, M.H. — Hurwitz, W.N. — Madow, W.G.: *Sample Survey Methods and Theory*. 2 díly. — New York 1953.

Rydberg, S.: *Bias in Prediction. On Correction Methods*. — Stockholm, Almqvist & Wiksell 1963, 248 s.

Články

Beightler, C.S. — Mitten, L.G.: *Design of an Optimal Sequence of Interrelated Sampling Plans*. — Journal of the American Statistical Association 1964, vol. 59, č. 305, s. 96–104.

Ellison, B.E.: *Two Theorems for Inferences about the Normal Distribution with Applications in Acceptance Sampling*. — Journal of the American Statistical Association 1964, vol. 59, č. 305, s. 89–104.

Freeman, D. — Weiss, L.: *Sampling Plans which Approximately Minimize the Maximum Expected Sample Size*. — Journal of the American Statistical Association 1964, vol. 59, č. 305, s. 67–88.

Graybill, F.A. — Connell, T.L.: *Sample Size Required to Estimate the Ratio of Variance with Bounded Relative Error*. — Journal of the American Statistical Association 1963, vol. 58, č. 304, s. 1044–1047.

Experimentální procedura

Knihy

Greenwood, E.: *Experimental Sociology*. — New York 1945.

Články

The Effect of Early Data Returns on Data Subsequently Obtained by Outcome-Biased Experimenters. — *Sociometry* 1963, vol. 26, č. 4, s. 487–498.

Procedura typologická

Články

Brams, L.: *Sur les conditions d'une typologie constructive*. — *Cahiers d'Etude de l'Automatisme et des Sociétés industrielles* 1963, č. 5, s. 219–232.

Knihy

- Backstrom, Ch.H. — Hursh, G.D.: *Survey Research*. — Evanston, Ill., Northwestern University Press 1963, XIX, 192 s.
 Basu, M.N.: *Field Methods in Anthropology and Other Social Sciences*. — Calcutta, Bookland Private 1961, 108 s.
 Hyman, H.H.: *Survey Design and Analysis*. — Glencoe, Ill. 1955.
 Young, P.V.: *Scientific Social Surveys and Research*. — New York 1956. 3. vyd.

Články

- Murgescu, C.: *Field Research Work as Conducted by the Economic Research Institute of the Academy of the Rumanian People's Republic*. — The Rumanian Journal of Sociology I., Bucurest, Publishing House of the Academy of the Rumanian People's Republic, b. d., s. 239—247.
 Roth, J.: *Zelditch, "Some Methodological Problems of Field Studies"*. — The American Journal of Sociology 1962, vol. 68, September, s. 249.
 Scott, W.R.: *Field Work in a Formal Organization*. — Human Organization 1963, vol. 22, č. 2, s. 162—168.
 Zelditch, M.: *Some Methodological Problems of Field Studies*. — The American Journal of Sociology 1962, vol. 67, s. 566—576.

Sociologické techniky

Pozorování

Články

- Babchuk, N.: *Participation and Observation in the Field Situation*. — Human Organization 1962, vol. 21, č. 3, s. 225—228.
 Bruyn, S.: *The Methodology of Participant Observation*. — Human Organization 1963, vol. 22, č. 3, s. 224—235.
 Frankenberg, R.: *Participant Observers*. — New Society 1963, vol. 1, č. 23, s. 22—23.
 Katriak, M.: *Metóda vedeckého pozorovania v sociologickom výskume*. — Otázky marxistickej filozofie 1963, č. 4, s. 303—312.

Dotazník

Knihy

- Noelle, E.: *Umfragen in der Massengesellschaft. Einführung in die Methoden der Demoskopie*. — Reinbek bei Hamburg, Rowohlt 1963, 332 s.
 Noelle, E.: *Über den methodischen Fortschritt in der Umfrageforschung*. — Allensbach und Bonn, Verlag für Demoskopie 1962, 70 s.

Články

- Noelle-Neumann, E.: *Über den methodischen Fortschritt in der Umfrageforschung*. — Dialectica 1962, vol. 16, č. 4, s. 307—328.

Interview

Knihy

- Kahn, R.L. — Cannell, Ch. F.: *The Dynamics of Interviewing*. — New York 1957.
 Lazarsfeld, P.: *The Art of Asking Why in National Marketing Review*, Vol. 1, 1935.
 Oldfield, R.C.: *The Psychology of the Interview*, 2. ed. — London 1943.
 Payne, S.L.: *The Art of Asking Questions*. Princeton Univ. Press 1951.
 Sidney, E. — Brown, M.: *The Skills of Interviewing*. — Tavistock Publications 1961.
 Young, P.V.: *Interviewing in Social Work. A Sociological Analysis*. — New York 1935.

Články

- Cannell, Ch. — Fowler, F.: *Comparison of a Self-Enumerative Procedure and a Personal Interview: A Validity Study*. — Public Opinion Quarterly 1963, vol. 27, č. 2, s. 250—264.
 Carter, R.E. — Troidahl, V.Ch. — Schuneman, R.S.: *Interviewer Bias in Selecting Households*. — Journal of Marketing 1963, vol. 27, č. 2, s. 27—34.
 Coombs, L. — Freedman, R.: *Use of Telephone Interview in a Longitudinal Fertility Study*. — Public Opinion Quarterly 1964, vol. 28, č. 1, s. 112—117.
 Deschin, C.: *Some Further Applications and Suggested Principles*. — Social Work 1963, vol. 8, č. 2, s. 14—18.
 Dommermuth, W.P. — Cateora, P.R.: *Can Refusals by Respondents be Decreased?* — Journal of Marketing 1963, vol. 27, č. 3, s. 74—75.
 Ellenbogen, B.L. — Danley, R.A.: *Comparability of Responses to a Socially Concordant Question: "Opened" and "Closed"*. — Journal of Health and Human Behavior 1962, vol. 3, č. 2, s. 136—140.
 Fellin, P.: *The Standardized Interview in Social Work Research*. — Social Casework 1963, vol. 44, č. 2, s. 81—85.
 Goldman, A.: *The Group Depth Interview*. — Journal of Marketing 1962, vol. 26, č. 2, s. 61—68.
 Moos, R.: *The Retention and Generalization of Operant Conditioning Effects in an Interview Situation*. — Journal of Abnormal and Social Psychology 1963, vol. 66, č. 1, s. 52—58.
 O'Dell, W.: *Personal Interviews or Mail Panels?* — Journal of Marketing 1962, vol. 26, č. 4, s. 34—39.
 Pfouts, J. — Rader, G.: *The Influence of Interviewer Characteristic on the Initial Interview*. — Social Casework 1962, vol. 43, č. 10, s. 548—552.
 Skelton, V.C.: *Patterns behind "Income Refusals"*. — Journal of Marketing 1963, vol. 27, č. 3, s. 38—41.
 Wells, W. — Dames, J.: *Hidden Errors in Survey Data*. — Journal of Marketing 1962, vol. 26, č. 4, s. 50—54.
 Wilkie, Ch.: *A Study of Distortions in Recording Interviews*. — Social Work 1963, vol. 8, č. 3, s. 31—36.

Anketa

Knihy

Chevry, G.R.: *Pratique des enquêtes statistiques*. — Paris, Presses Universitaires de France 1962, 310 s.

Články

Bauer, R.K. — Meissner, F.: *Structures of Mail Questionnaires: Test of Alternatives*. — Public Opinion Quarterly 1963, vol. 27, č. 2, s. 307–311.

Boek, W.E. — Lade, J.H.: *A Test of the Usefulness of the Post-Card Technique in a Mail Questionnaire Study*. — Public Opinion Quarterly 1963, vol. 27, č. 2, s. 303–306.

Flament, C.: *Modèle à caractéristiques non-monotones dans l'étude d'un questionnaire*. — Revue française de sociologie 1963, roč. 4, březen, červen, s. 172–194.

Lehman, E.: *Tests of Significance and Partial Returns to Mail Questionnaires*. — Rural Sociology 1963, vol. 28, č. 3, s. 284–289.

Patchen, M.: *Alternative Questionnaire Approaches to the Measurement of Influence in Organizations*. — American Journal of Sociology 1963, vol. 69, č. 1, s. 41–52.

Weckesser, E.: *Die schriftliche Befragung in der konkret-soziologischen Forschung*. — Deutsche Zeitschrift für Philosophie 1964, č. 1, s. 80–88.

Wiśniewski, W.: *Wpływ sposobu stawiania pytań w ankiecie na rodzaj odpowiedzi*. — Studia socjologiczne 1963, č. 4, s. 57–71.

Rozbor osobních dokladů

Články

Jakubczak, F.: *O dokumentach pamiętnikarskich jako materiale źródłowym dla socjologii*. — Przegląd socjologiczny 1963, tom XVII/2, s. 68–90.

Indexování

Články

Mokrzycki, E.: *Procedura doboru wskaźników a postulat empiryczności terminów przyrodniczych*. — Studia socjologiczne 1963, č. 2, s. 163–182.

Pawlowski, T.: *Wskaźniki metryczne i skale w socjologii*. — Studia socjologiczne 1963, č. 2, s. 147–162.

Pawlowski, T.: *Wskaźniki w naukach społecznych*. — Przegląd socjologiczny 1963, tom XVII/2, s. 43–67.

Wärneryd, B.: *Some Aspects of Index Formation*. — Acta Sociologica 1963, vol. 7, č. 1, s. 19–33.

Rozbor metodiky a zkušeností z konkrétních společenských výzkumů

Knihy

Cantril, H.: *Gauging Public Opinion*. — Princeton 1944.

Petitcolas, J.: *Guide pour l'étude du milieu local...* — Cannes, Edition de l'Ecole moderne 1964, 24 s.

White, H.C.: *An Anatomy of Kinship: Mathematical Models for Structures of Cumulated Roles*. — Englewood Cliffs, N.J. Prentice-Hall 1963, 180 s.

Články

Blenkner, M.: *Control Groups and the "Placebo Effect" in Evaluative Research*. — Social Work 1962, vol. 7, č. 1, s. 52–66.

Boudon, R.: *Propriétés individuelles et propriétés collectives: Un problème d'analyse écologique*. — Revue française de sociologie 1963, vol. 4, č. 3, s. 275–299.

French, K.S.: *Research Interviewers in a Medical Setting*. — Human Organization 1962, vol. 21, č. 3, s. 219–224.

Friedrich, W.: *Die Befragungsmethode — ein notwendiges Arbeitsmittel der marxistischen Jugendforschung*. — Deutsche Zeitschrift für Philosophie 1963, č. 10, s. 1230–1247.

Geismar, L.L. — Sorte, M.: *Research Interviewing with Low-Income Families*. — Social Work 1963, vol. 8, č. 2, s. 10–13.

Hamovitch, M.B.: *Research Interviewing in Terminal Illness*. — Social Work 1963, vol. 8, č. 2, s. 4–9.

Herbst, P.G.: *Organizational Commitment: A Decision Process Model*. — Acta Sociologica 1963, vol. 7, č. 1, s. 34–49.

Hickman, J.M.: *Dimensions of a Complex Concept: A Method Exemplified*. — Human Organization 1962, vol. 21, č. 3, s. 214–218.

Jančovičová, J. — Roško, R.: *Významné podujatie slovenských sociológov*. — Otázky marxistickej filozofie 1964, č. 1, s. 85–91.

Jelínek, J.: *K využití metod sociologického výzkumu při zkoumání komunistické výchovy vojáků*. — Přehled vědecké a pedagogické práce kateder marxismu-leninismu 1963, č. 5, s. 106–107.

Mănescu, M.: *Theory of Mechanical Sampling and Its Application in Sociological Research of the Population's Living Standards*. — The Rumanian Journal of Sociology I, Bucurest, Publishing House of the Academy of the Rumanian People's Republic, b. r., s. 79–91.

Patchen, M.: *Alternative Questionnaire Approaches to the Measurement of Influence in Organizations*. — American Journal of Sociology 1963, vol. 69, č. 1, s. 41–52.

Slocum, W.L.: *The Influence of Community Variations in Family Culture on Guttman-Type Scales*. — Rural Sociology 1963, vol. 28, č. 4, s. 408–413.

Tannenbaum, A.S. — Bachman, J.G.: *Structural versus Individual Effects*. — The American Journal of Sociology 1964, vol. LXIX, č. 6, s. 585–595.

Validating a Mental Health Scale. — American Sociological Review 1963, č. 1, s. 103–116.

Yasuda, S.: *A Methodological Inquiry into Social Mobility*. — American Sociological Review 1964, vol. 29, č. 1, s. 16–23.

J. Brůha
J. Vitoušová

M. Katriak, Notes on a Logical Model of Marxist Sociological Research

The author characterizes scientific research as a complicated, purposeful, analytico-synthetic intellectual activity based on practice and reverting to it, and markedly characterized by a systematic organized study of objects of reality by means of precisely defined methodological means and procedures. The process of scientific research includes, on the one hand, the comprehension of phenomena as the outer aspect of objective reality, and, on the other hand, the understanding of the nature, causes and laws governing these phenomena. The main purpose of this research is to obtain a *system* of scientific facts which truly and completely reflect the fundamental characteristics and correlations of the respective number of units or complexes of phenomena.

In the course of research the author discerns the following fundamental operations: 1. Determination and definition of the scientific problem or the phenomenon to be investigated, 2. Preliminary empirico-theoretical analysis of the investigated problem or the phenomenon and formulation of a working hypothesis, 3. Development of a research scheme or methods of research, their general evaluation and practical verification in the course of preliminary research, 4. Solution of the organizational aspects of the research programme, 5. Systematic study of the phenomenon or problem by means of special research methods or securing of objective empiric material, 6. Study, evaluation, classification, description, comparison, and a theoretical analysis of facts and discovery of the causes and laws or explanation of the problem or the phenomenon under consideration, 7. Formulation of the research conclusions in the form of scientific facts, 8. Verification of the validity of scientific knowledge in social practice and their practical application.

The author considers sociological research to be a heuristic component of sociology as an empirico-theoretical scientific discipline. He states the following specific characteristics of concrete sociological research: a) particular conception of the object of research which includes social phenomena in their complexity; b) specialization in the study of phenomena of contemporary social life which are investigated in the process of their development particularly by means of

the application of the historico-comparative method, c) relatively wide applicability of the results of sociological research in practical social guidance performance, d) operative versatility, e) collective of research in the majority of cases.

In conclusion, the author deals with general problems of concrete sociological research by way of examples.

Václav Lamser, Gnoseological Problems of Sociological Research

Sociological research is a cognitive process which has gnoseological, logical and socio-psychological aspects. This article deals with gnoseological problems, particularly with the so-called weak points of sociological research.

Research is based on a certain system of knowledge. This system opens, the problem is defined and the research problem is determined. The results of research are to be incorporated into the system of knowledge, changing it to a certain extent, and thus imposing the problem of the systemization of knowledge.

The actual research process has several phases. Its focal point is observation which divides the whole process into a preparatory phase, observation, the processing of data secured and the systemization of knowledge thus obtained.

The preparatory phase includes the following main gnoseological categories: quantitative and qualitative representations, contingency or intentionality of selection, and choice of procedure.

The observation of social phenomena and processes is a certain social situation and in the simplest case an interaction. Its main gnoseological categories are validity, reliability and equivalence. Various errors of observation may occur between the phenomenon and the observer (in the course of direct or indirect observation) as well as between the observer and the record of observation.

An important place in the research process is occupied by quantification. Part of this thought-process is the formation of the operative definitions of investigated characteristics in the form of symbols or indirect indices. Exactness has its quantitative and qualitative aspects.

Important in the treatment of data is a description, representing an essential inter-

mediate link which, in a condensed form, yields comprehensive information on the field of research and phenomena occurring in it. Based on this description are several phases of analysis. Sociological research endeavours — sometimes with great difficulty — to achieve causal and dialectic analyses.

Karel Mácha. **Subject of the Science of Human Relations** (A Theoretical Project)

1. The task of the science of human relations is to grasp those relations among people which have not been dealt with by other social sciences. In the first place two spheres of human relations must be distinguished, namely, social relations (non-human, neutral from the viewpoint of their human contents) and human relations. This difference is hypothetically motivated by the presumption that the majority of defects of the present-day relations among people is the result of differentiation of human relations (i.e. relations which arise and continue naturally) from social relations (created by institutional needs, maintained institutionally and falling into oblivion together with the disappearance of the respective institution). In this respect the science of human relations is formulated as a model, being represented in the given situation as a *theory of human relations*.

2. The subject of the science of human relations is consequently the result of a generally negative definition: it includes the sphere covered insufficiently by other social sciences. The independence of its subject is due to the non-independence of other sciences in the same field of scientific considerations. In this respect, however, it is necessary to consider the subject of the science of human relations in coincidence with the positive contents of this science, namely, with the needs of the rediscovery of man who, due to badly conceived sociologization, began to become, for other social sciences, a combination of social relations.

3. An independent science of human relations cannot be an isolated science. On the contrary, it can represent only a generalizing discipline built up in close cooperation with modern social sciences. Particularly its cooperation with sociology, cultural anthropology, social psychology, socio-technical theories, social medicine, and the social theory of architecture comes to the fore. This consideration is based on practical cooperation of scientists of the afore-mentioned branches on the problem of "The influence of working process on the modelling of human relations".

4. The consideration of the subject of the science of human relations is actually connected with the present development of sociology in Czechoslovakia, simultaneously representing an attempt to achieve a more profound formulation of one of the possible branches of the future science on human society. In this connection it is necessary to take into consideration the relation of sociology to historical materialism, this relation having always played a role of eminent im-

portance in all discussions held hitherto on the subject of a general social science. Alternatively, this consideration can be based on the following possible assumptions:

a) Sociology has its own subject if we consider it a general discipline (in the theoretical and methodological respects) dealing with social relations.

b) Sociology has not its own subject if we consider a general social philosophy (in the given case historical materialism) as a discipline superior to it.

c) Sociology has and has not its own subject if we recognize simultaneously historical materialism and philosophy as equivalent general disciplines.

The conception of the subject of sociology depends on the choice of one of the possible alternatives, terminological problems being problems of a second order only.

5. With regard to philosophy only one fundamental problem is of importance in the given connection, namely, the relation between general philosophy and intermediated philosophy (the problem of the world within Man, macrocosmos in microcosmos), i.e. the problem of differentiated philosophy, the philosophical expression of the various dimensions of human relations. "Philosophy as such", i.e. philosophy non-differentiated, is too general to make general concreteness always concrete generality (though the latter should be a logical consequence of the former). The problem of the relations of philosophy to the problem of human relations is, to a certain extent, a contradiction in itself, the plane of philosophy is *the only one* in which the problem of the inner discrepancy between Man and the world can be solved; however, it cannot be *only* philosophy. In this respect the science of human relations is based, on the one hand, on its differentiation from both the purely phenomenological method and, on the other hand, from naively realistic simplifications seeking immediate connections between the economy and the inner life of the subject.

6. The project of the science of human relations is thus an attempt to form a future possible synthesis of the notions about Man which exists today, scattered into a number of sciences due to their unsystematic specialization. It is an attempt to attain an overall picture of Man as a problem for a scientist in the sphere of social life.

Miroslav Jodl, **Some Problems of Ideological Motion in the Federal Republic of Germany after the Second World War**

This article is not meant to give exhaustive information on the given problem. An investigation of the ideological and value motion of any society in a certain period of time is always a very difficult, serious and responsible problem which cannot be solved without several years' work by a whole team of workers. Such work is, however, most necessary, and the present article should represent a preliminary contribution to the problem.

It is not the author's intention to give a detailed or even brief survey of the theories of outstanding sociologists and social philosophers in the Federal Republic of Germany since the end of the Second World War. He rather endeavours to trace some trends characteristic of the ideological motion which shun the walls of an academic study: *sociologia magna* is not always *sociologia viva*. For this reason the reader encounters thinkers of different orders.

Similarly, it is not the intention of the author to give the impression that all the statements and conceptions of the quoted personalities are of an ideological character only. The cognitive contribution of some of these statements and conceptions is beyond discussion. However, sociology being a social science, it cannot do without certain ideological optics and ideological preferences, particularly in cases where it states general opinions, so that it can be investigated from the viewpoint of these optics and preferences.

The article begins with a brief survey of the state prevailing after the Second World War. It was a state of ideological devastation characterized by several marked types of ideological attitudes, such as disintegration of the given social and ideological relations resulting in radical individualism, resistance against any ideology, an inclination towards religious values (as a certain solution of ideological devastation) and the problem of the reckoning (Schuldfrage). The period of ideological recriminations was replaced by an ideological discussion which was led on two fundamental levels: the level of criticism of West-German contemporaneity in the sphere of conscience, and the level of seeking a new positive model.

The "critical" level deals chiefly with the growth of the consumptive way of life, the "positive" level manifests itself chiefly in various conceptions of the "Abendland" which form an important, though not the only component of the new "German ideology".

In the fifties it was the problem of the elite that became the centre of attention. The theory of the elite has become (according to Leo Kofler) "a philosophy which is fashionable at present". This interest is characteristic because the development of mass society gives rise to the acute problem of functional political control and management. In addition, in Germany the necessity of the solution of this problem is fostered by painful histor-

ical experience, the insufficiency of German democratic traditions and the position of West Germany as a "border state" in the immediate vicinity of the socialist world.

Of the number of thematic trends of the interests in the problem of the elite the following are mentioned in this article: Elite and Democracy. What Kind of Democracy? What is Democracy? Elite and the Masses. What are the Masses? Mass Society. Elite and Accomplishment.

The article further includes an evaluation of some texts by Stammer, Ehrenstein, Rack and Dreitzel, Dreitzel's conception being considered the most modern West-German attempt to solve the given problem. It is, however, criticized because of its metasociological and ideological extrapolations.

J. Kohout, **Sociology as a Vocation**

In his introduction, the author points out the dependence of profессиographic considerations about sociology on the limitations of the subject of sociology, as now discussed all over the world. Practical requirements of social development, however, necessitate the training of sociological experts. Empirical research, e.g. by the Heidelberg University, defines three principal fields for graduates of sociological studies: scientific research and pedagogical work, the field of economics, the field of social control in the widest sense of the word (analysis of the social structure, political relations, means of communication, study of public opinion).

The author confronts these conclusions with some experiences gained in the socialist countries and draws theoretical conclusions on accordance and differences in profессиographic considerations about sociology in different social systems. In particular, he emphasizes the need of applying qualitative viewpoints in the training of sociological specialists in socialist countries; on the other hand, he points out the importance of supplementing the qualification of other professions — especially of leading economic workers — by fundamental knowledge of sociology and psychology. In conclusion, the author deals in more detail with the task of industrial sociologists in socialist economy and points out the significance of a wide international discussion on the profession of the sociologist in the socialist society.

SOCIOLOGICKÝ ČASOPIS. Vydává vědecké kolegium filosofie ČSAV, Příkopy 29, Praha 1 - Staré Město, dod. PÚ 01, tel. 230-819 - Rozšiřuje Poštovní novinová služba, objednávky a předplatné přijímá PNS, ústřední expedice tisku, administrace odborného tisku, tř. Obránců míru 2, Brno. Lze také objednat u každé pošty nebo doručovatele. Objednávky do zahraničí vyřizuje PNS - ústřední expedice tisku, odd. vývoz tisku, Jindřišská 14, Praha 1. - Tiskne Knihtisk, n. p., provoz 4, Sámova 12, Praha 10 - Vršovice, dod. PÚ. 101. - Časopis vychází šestkrát ročně. - Cena výtisku Kčs 8.-, předplatné na celý rok Kčs 48.-, US \$ 6,60, £ 2,7,0. - Rukopis tohoto čísla odevzdán do tiskárny v lednu 1965. Číslo vyšlo v dubnu 1965.

A - 11 * 51200

© Nakladatelství Československé akademie věd, 1965.